
Lähisuhde- väkivallan tihkuvat arvet eilen ja tänään

Satu Lidman: Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia. Gaudeamus 2015. 391 s. ISBN 978-952-495-369-6.

Dosentti Satu Lidmanin teos väkivaltakulttuurin sukupuolittuneesta perinnöstä ei voisi ilmestyä otollisempaan aikaan. Naisiin kohdistuva väkivalta on globaali ilmiö ja Lidman esittelee tässä erityisesti niin sanotun sukupuolittuneen väkivaltakulttuurin asennehistoriaa juuri naisten näkökulmasta. On ilmeistä, että historiantutkimus voi näin tarjota tärkeän lisän keskusteluun, johon yleensä osallistutaan yhteiskunta- ja oikeustieteestä käsin. Teos voidaan nähdä jatkeena Lidmanin aiempiin tutkimuksiin häpeästä. Hän ei epäröikään tarttua haasteellisiin kysymyksiin, jotka ovat piinaavan ajankohtaisia samalla kun niillä on syvät, historialliset juuret. Feministisessä nä-

kökulmassaan Lidman seuraa etenkin historioitsija Judith M. Bennetin ajatuksia historian roolista yhteiskunnassa.

Viime vuoden lopulla vietimme Valoa, ei väkivaltaa -tapahtumaa (25.11.), joka huomioi naisiin kohdistuvan väkivallan alati voimakkaana esiintyvänä ilmiönä. Lidmanin teos pureutuu kipeästi juuri näihin ajankohtaisiin väkivallan muotoihin ja niiden historiallisiin taustoihin. Kirjan ensimmäinen osa käsittelee lähinnä avioliitossa tapahtuvaa väkivaltaa ja kysymyksiä parisuhteen tasa-arvoisuudesta. Aluksi tutkija esittelee kirjan avainkäsitteitä, mikä on erityisen kiitollista jatkolukemista ajatellen. Asennehistorian avulla hän pyrkii avamaan väkivaltaan liittyviä ajattelumalleja, näkemyksiä ja struktuureja sekä kokemuksia ja niiden muotoja kautta historian. Aihe on laaja, mutta tutkija selvittää selkeästi niin sanotun lähisuhteväkivallan eri muotoja: henkisiä, ruumiillisia, taloudellisia ja seksuaalisia. Kyse on patriarkalisesta kontrollista ja sen eri ilmentymismuodoista. Lidman nostaa kautta teoksen esille erinäisiä historiallisia tapauksia esimodernilta ajalta rinnakkain tuorempien tapahtumien kanssa paljastaen sekä ilmiön jatkumoa että poikkeuksia ja muutoksia. Lidman pureutuu myös siihen, millaisia asenteita, odotuksia ja käsityksiä liittyy miehen rooliin 'perheen päänä', sekä vastaavasti mitä sisältyy naisten ja tyttöjen, veljien rooleihin. Käy ilmi, että kontrollin eri muodot koskevat valitettavasti jokaista perheenjäsentä. Lisäksi perinteiden jatkumo painaa omalla voimallaan koko kokonaisuutta. Häpeän ja syyllisyyden rakenteet ovat patriarkalisen väkivaltakulttuurin sitkeitä jäänteitä. Voiko niihin vaikuttaa? Lidman toteaa, että asenteet muuttuvat hitaasti, mutta väkivaltakulttuurin murrekseen on voitu vaikuttaa jo tähän mennessä julkisten rangais-
tusten poistamisella, tasa-arvon

idean yleistymisellä, seksuaalisen moninaisuuden suvaitsemisella sekä väkivallan paheksumista lisäämällä.

Lidmanin teoksen ajankohtaisuus tulee esille myös kirjan toisessa osassa, joka käsittelee sukupuolittunutta väkivaltaa suhteessa käsityksiin perheen ja suvun kunnias-
ta. Aivan äskettäin pari afrikkalais-
ta valtiota on kampanjoinut (muun muassa Egypti) rajoittaakseen naisten genitaalien leikkaamista, mutta kampanjoiden tarvekin jo kertoo, miten laajasta ja edelleen ajankohtaisesta ilmiöstä on todella kysymys. On hyvin kiinnostavaa ja tärkeää, että Lidman nostaa esille, ettei tämäkään väkivallan muoto liity johonkin tiettyyn uskontokuntaan, vaan laajojen alueiden erinäisiin kulttuureihin ja niiden jatkeisiin globaalissa maailmassa.

Mitä yhteistä genitaalien leikkaamisella ja naisiin kohdistuvan perheväkivallan muodoilla on? Kyse on laajalti kunniaan liittyvästä väkivallasta yleensä, ja erityisesti naisiin kohdistuvista asenteista, odotuksista ja rajoituksista. Oikeusvaltioiden luominen oli eräs tärkeä kulmakivi, joka alkoi takamaan naisten oikeuksia rinnakkain naisasialiikkeen kanssa. Individualismin nousu oli myös eräs ilmiö, joka edesauttoi asennemuutoksia: naisiin kohdistuva väkivalta ei enää koskenut suvun ja tai miesten häpeää. Tosin asia ei ole yksinkertainen, koska monesti väkivalta siirtyi eri muodoissaan julkisesta tilasta niin sanotusti neljän seinän sisälle, missä se valitettavan kipeästi yhä lymyilee. Nykyään keskustelu liitetään voimakkaasti laajemmin ihmisoikeuskysymyksiin kuin vielä 1970-luvulla, Lidman toteaa.

Kautta teoksen Lidman ottaa rohkeasti kantaa siihen, miksi hän tätä tutkimusta tekee. Historia on poliittista eikä Lidman kätke, että hän haluaa taistella yksilöiden oikeuksien puolesta. Niin monokulttuurisuuden eräänä hasteena on edelleen sukupuolit-

tunut väkivalta, mikä näkyy surullisissa vuosittaisissa tilastoissa. On selvää, että Lidmanin esittelemissä tapauksissa väkivallan käyttäjä on *päättänyt käyttää väkivaltaa*; kulttuuri ei ennalta lukitse väkivallanteon yksilön ainoaksi vaihtoehdoksi.

Lidman on koonnut teoksen loppuun haasteita lukijalle, mistä haluan esittää erityisen kiitoksen: Pohdintatehtävissä on kymmenen kysymystä meille. Onko esimerkiksi väkivalta koskaan oikeutettua, millaiset asiat ovat herättäneet lukijassa epäilyn parisuhdeväkivallasta, miten aiheesta voisi keskustella koululuokassa? Teos onkin tärkeää ja ajankohtaista luettavaa ihan jokaiselle, mutta erityisesti väkivaltaa kohdanneille sekä väkivallan eri muotojen ennaltaehkäisemisen ja siitä toipumisen kanssa työskenteleville ammattilaisille. Kirja puolustaa koulutusta, asennemuutosta ja valoa – ei väkivaltaa.

FT, TIETOKIRJAILIJA EVA AHL-WARIS
HELSINKI